

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥ 21^{ΟΥ} ΑΙΩΝΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ UNESCO (2012)

ΜΨΑ ΘΑΛΠΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΜΠΕΣΙΡΗ ΛΕΥΚΟΘΕΑ _ ΚΛΙΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΟΣ (MSc)

*Οι διαφάνειες αποτελούν προϊόν μελέτης και αποδελτίωσης της Χριστοδούλου, Α. (2012). Αξίες της Unesco στην εκπαίδευση του 21^{ου} αιώνα, Ν. Περράκη (επιμ.), Το δικαίωμα στην εκπαίδευση.

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΑΤΖΕΝΤΑ

- Τα τελευταία χρόνια η **εκπαίδευση** έχει μπει στη **διεθνή ατζέντα** ενδιαφέροντος με πολιτικές, οδηγίες, προτάσεις και καινοτομίες από τους Διεθνείς Οργανισμούς, όχι, όμως, χωρίς προβληματισμούς.
- Οι ειδικοί διατείνονται ότι μία **εκπαιδευτική μεταρρύθμιση** όσο τέλεια κι αν είναι στη σύλληψη και την εφαρμογή της, δεν μπορεί να είναι οριστική, αλλά **συνεχώς αναθεωρούμενη**, δεδομένης της διαλεκτικής της κοινωνίας με την εκπαίδευση.
- Αναδύεται, λοιπόν, μία απαίτηση, σε διεθνές επίπεδο, η οποία αφορά στη διαμόρφωση ενός **ενιαίου φιλελεύθερου δημοκρατικού σκοπού** της εκπαίδευσης, χωρίς θρησκευτικούς ή πολιτισμικούς περιορισμούς, με ζητούμενο, όμως, την επιδίωξη της ισορροπίας ανάμεσα στην **ενοποίηση** και τη **διαφορετικότητα**.

ΣΧΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

- Από τα τέλη της δεκαετίας του 1990 παρατηρείται ένα ενδιαφέρον για τα θέματα της **εκπαίδευσης**, κυρίως από την πλευρά της **οικονομίας**, καθώς διαπιστώνεται έλλειψη καταρτισμένου προσωπικού.
- Γίνεται κατανοητό ότι η οικονομική ανάπτυξη μίας χώρας δεν εξαρτάται μόνο από το **φυσικό κεφάλαιο** που η χώρα επενδύει στην οικονομία της, αλλά και από τη **γνώση** και τις **δεξιότητες του εργατικού δυναμικού** της, δηλαδή από την επένδυση στην εκπαίδευση.
- Συνεπώς, η **σχέση εκπαίδευσης και οικονομίας** φαίνεται να έχει μία **αμφίδρομη δυναμική πορεία**, με ανάλογες προεκτάσεις σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο□

ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

- Το **σύγχρονο μοντέλο ανάπτυξης**, το οποίο εφαρμόζεται σε όλο τον κόσμο, αφορά σε ένα σχέδιο βελτίωσης της ανθρώπινης ευημερίας, το οποίο στηρίζεται, κυρίως στον **οικονομικό παράγοντα**, χωρίς να λαμβάνει υπόψη του τον ανθρώπινο παράγοντα.
- Η υλοποίηση του μοντέλου είχε ως αποτέλεσμα πολλαπλές **κοινωνικές συνέπειες** σε τρεις τομείς: την **οικονομία**, την **κοινωνία** και τον **τρόπο ζωής**. Πιο συγκεκριμένα πρόκειται για:
 - (α) την αύξηση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος και τον υπερτριπλασιασμό του μέσου κατά κεφαλήν εισοδήματος,
 - (β) την γρήγορη διάδοση της τεχνολογίας και της πληροφορικής με εκατομμύρια πωλήσεις,
 - (γ) τη ριζική αλλαγή του τρόπου ζωής και τις καταναλωτικές συνήθειες και
 - (δ) την κοινωνική ανισότητα.

- Επιπρόσθετα, το σύγχρονο οικονομικό μοντέλο ανάπτυξης έχει δείξει ότι γεννά και άλλες ανισότητες εξαιτίας του υψηλού κόστους για το **περιβάλλον**, διότι οι σημερινοί ρυθμοί παραγωγής έχουν επηρεάσει:
 - (α) τις μη ανανεώσιμες πηγές (ενέργεια και καλλιεργήσιμη γη),
 - (β) τις βιομηχανίες, οι οποίες προκαλούν ρύπανση, με αποτέλεσμα η ισορροπία της γης να καταστρέφεται και, επιπλέον,
 - (γ) τις συνθήκες διαβίωσης του πλανήτη λόγω της αυξημένης έλλειψης νερού, της αποψίλωσης και της μετατροπής των ωκεανών σε τεράστιο σκουπιδότοπο.
- Πέραν, όμως, των επιπτώσεων στο περιβάλλον, το σύγχρονο οικονομικό μοντέλο ανάπτυξης έχει επηρεάσει και την **απασχόληση**. Έτσι, η τεχνολογία έχει αποκλείσει τον άνθρωπο από την εργασία και κατ' επέκταση από την κοινωνία.

Σύγχρονο μοντέλο ανάπτυξης

Ανεπαρκές

για την πρόοδο της ανθρωπότητας

Συνδέεται με:

A) την **καταστροφή του**
περιβάλλοντος,

B) τη διαφοροποίηση της φύσης της
εργασίας με **αρνητικά κοινωνικά**
αποτελέσματα (ανεργία, κοινωνικός
αποκλεισμός, περιθωριοποίηση) και

Γ) τη δημιουργία μιας **γενιάς**
ανεύθυνων ατόμων απέναντι στις
επόμενες γενιές.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΕΥΗΜΕΡΙΑ

- Τα αδιέξοδα, τα οποία δημιουργήθηκαν από το παραγωγικό μοντέλο ανάπτυξης, ανάγκασαν τα αρμόδια όργανα των Ηνωμένων Εθνών να δώσουν ένα **ευρύτερο νόημα** στην έννοια της **ανάπτυξης** «υπερβαίνοντας την οικονομική διάσταση του όρου και λαμβάνοντας υπόψη την **ηθική, πολιτιστική και οικολογική του διάσταση**».
- Λέξη κλειδί ορίζεται η «**ανθρώπινη ευημερία**».
- Αυτό σημαίνει ότι οι **δείκτες ανάπτυξης** θα περιλαμβάνουν στοιχεία, όπως: **υγεία, τρόφιμα και διατροφή, δικαίωμα στο πόσιμο νερό, μόρφωση και περιβάλλον, δικαιοσύνη, ισότητα** μεταξύ κοινωνικών ομάδων και των δύο φύλων, βαθμός της **δημοκρατικής συμμετοχής, βελτίωση των συνθηκών ζωής** των επόμενων γενεών και **σεβασμό του φυσικού περιβάλλοντος** από το οποίο εξαρτάται η ζωή καθώς και των **παραδόσεων και της κουλτούρας** κάθε λαού.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ UNESCO : ΝΕΟΣ ΤΥΠΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

- Η τοποθέτηση της Επιτροπής ως προς τα θέματα παιδείας του 21ου αιώνα, τονίζει ότι «η **παιδεία** πρέπει να εξετάζεται στο πλαίσιο μιας νέας προβληματικής, μέσα στο οποίο δεν αποτελεί απλώς ένα μέσο ανάπτυξης μεταξύ πολλών άλλων, αλλά **ένα από τα συστατικά στοιχεία της ίδιας της ανάπτυξης** και ταυτόχρονα έναν από τους ουσιώδεις στόχους της».
- Έτσι, η προοπτική της ανθρώπινης ανάπτυξης οδηγεί στην **υπέρβαση μίας ωφελμιστικής αντίληψης της εκπαίδευσης**, η οποία «βλέπει» το άτομο ως οικονομικό παράγοντα, αλλά και ως τελικό στόχο της ανάπτυξης.
- Βασίζεται σε μια σειρά αρχών, όπως η **υπευθυνότητα**, η **συμμετοχικότητα**, η ενθάρρυνση της **πρωτοβουλίας**, η **ομαδικότητα**, η **συνεργασία**, η καλλιέργεια του **επιχειρηματικού πνεύματος**, αλλά και η **αυτοαπασχόληση**, οι οποίες ανάγονται σε «**διαβατήριο ζωής**» με πολλαπλά οφέλη, που οδηγούν τον άνθρωπο σε μία βαθύτερη κατανόηση του εαυτού του, της σχέσης του με τους άλλους και τη συλλογική κοινωνική ζωή.

ΑΞΙΕΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

- Προκειμένου να επιλυθούν τα κοινωνικά θέματα, τα οποία παραμένουν σταθερά στον πυρήνα της κοινωνίας, ο εκπαιδευτικός κώδικας του σύγχρονου μοντέλου ανάπτυξης μετασχηματίζεται σε έναν ισχυρό **κώδικα αξιών στη Νέα Εκπαίδευση**, δηλαδή, σε έναν **κώδικα παιδείας**.
- Επομένως, δεν υπάρχει η επιθυμητή ανάπτυξη της ανθρωπότητας εάν δεν υπάρξει παιδεία.
- Οι αξίες που συσπειρώνει η **Νέα Εκπαίδευση** αφορούν σε: (α) υλικές αξίες (διατροφή για όλους), (β) βιολογικές αξίες (υγεία για όλους), (γ) πνευματικές - γνωσιακές αξίες (καλλιέργεια της ικανότητας να ελέγχει ο άνθρωπος την ανάπτυξή του, πολιτισμός), (δ) αξίες του δικαίου (δικαιοσύνη), (ε) ηθικές αξίες (παγκόσμια ηθική, σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον), (στ) **κοινωνικές αξίες** (συλλογικότητα, συνεισφορά στην κοινωνική πρόοδο, ισότητα φύλων, υπευθυνότητα όλων των μελών της κοινωνίας), (ζ) **προσωπικές ή επαγγελματικές αξίες** (συνεργασία, πρωτοβουλία) και (η) αξίες που καθορίζουν την **ποιότητα ζωής** (ευημερία).

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΗΘΙΚΗ

- Η Νέα Εκπαίδευση θα πρέπει επίσης, να λαμβάνει υπόψη της όχι μόνο τους δείκτες του κατά κεφαλή εισοδήματος (**οικονομικές αξίες**) και του τεχνολογικού τομέα (**πνευματικές αξίες**), αλλά και την περιβαλλοντική διάσταση του όρου ανάπτυξη ως καλλιέργεια της παγκόσμιας ηθικής του ατόμου απέναντι στις επόμενες γενιές (**περιβαλλοντική ηθική**).
- Μία επιπλέον σημαντική διαπίστωση στην πρόταση της Επιτροπής της UNESCO για τη Νέα Εκπαίδευση είναι ότι απουσιάζουν οι αναφορές σε γεωγραφικό χώρο, κάτι που πιθανά υπονοεί ότι **ο διαχωρισμός του κόσμου που έχει γίνει έως τώρα με βάση την οικονομία** στο σύγχρονο μοντέλο ανάπτυξης (π.χ., αναπτυσσόμενες χώρες, υπό ανάπτυξη χώρες, λιγότερο αναπτυγμένες, βιομηχανικές χώρες, χώρες του Νότου) **αναμένεται να διαφοροποιηθεί**, αν θεωρήσουμε ότι τα αποτελέσματα της εφαρμογής της Νέας Εκπαίδευσης θα φέρουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- Το όραμα για έναν καλύτερο κόσμο οδήγησε την Επιτροπή της Unesco στη **χάραξη** ορισμένων **κατευθυντήριων γραμμών** που μπορούν να εφαρμοστούν τόσο σε εθνική όσο και σε παγκόσμια κλίμακα.
- Μία από αυτές ήταν η διευθέτηση της **σύγκρουσης** ανάμεσα στο **πνεύμα** και την **ύλη**, καθώς «οι άνθρωποι, χωρίς συχνά να το συνειδητοποιούν ή να το εκφράζουν, διψούν για ιδανικά και **αξίες**, τις οποίες ονομάζουμε **ηθικές**».
- Επομένως, **ύψιστος στόχος της εκπαίδευσης** είναι να ενθαρρύνει όλους τους ανθρώπους να διευρύνουν το νου και την ψυχή τους προς τον **ορίζοντα της οικουμενικότητας**, και, σε κάποιο βαθμό, να υπερβούν τον εαυτό τους, λειτουργώντας, όμως, πάντοτε σύμφωνα με τις παραδόσεις και τις πεποιθήσεις τους και σεβόμενοι τον πλουραλισμό».

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ ΚΑΙ ΝΕΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- Το κέντρο βάρους της εκπαίδευσης μετατίθεται στην ανάπτυξη της **κοινωνικής διάστασης του ατόμου**, όπου η εκπαίδευση έχει ως αποστολή να καλλιεργήσει στα άτομα **δεσμούς με βάση κοινά σημεία αναφοράς**, παρά την ποικιλομορφία των εκπαιδευτικών συστημάτων και την κουλτούρα κάθε λαού, προκειμένου για την επιθυμητή **συνοχή της ανθρωπότητας** και την αναμενόμενη συνύπαρξη.
- Το αποτέλεσμα είναι ένας **επαναπροσδιορισμός** της εκπαίδευσης στην Έκθεση της Unesco όπου «η εκπαίδευση ορίζεται ως **φορέας πολιτισμών και αξιών**, ως δημιουργία ενός **περιβάλλοντος κοινωνικοποίησης** και ως **συνισταμένη ενός κοινού σχεδίου**, ενός οράματος για την **αλλαγή του κόσμου**».

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΑΞΙΩΝ ΣΤΗ ΖΩΗ

- Σήμερα, οι αξίες που συμβάλλουν στην κοινωνική συνοχή **αμφισβητούνται**, καθώς αυτές δε μπορούν να διδαχτούν με τη μορφή της **παραδοσιακής διδασκαλίας**. Η επιβολή προκαθορισμένων αξιών που δεν έχουν εσωτερικευθεί από το άτομο καταλήγει στην **άρνησή** τους, αφού οι αξίες αποκτούν νόημα μόνο όταν αποτελούν **ελεύθερες επιλογές** των ατόμων.
- Ανακύπτουν, δηλαδή, πέραν του ορισμού και της οριοθέτησης των αξιών σε θεωρητικό και φιλοσοφικό επίπεδο, πολλά **ερωτήματα** σχετικά με τις **αξίες**, κυρίως, **εμπειρικού χαρακτήρα** από τον άνθρωπο.
- Οπότε ο άνθρωπος, για να έχει θέληση να στραφεί προς μια ιδέα ή ένα αντικείμενο που θεωρείται ως φορέας αξιών, προϋποθέτει τον προσανατολισμό του στην ιεραρχική τάξη και διαβάθμιση των αξιών κατά τρόπο τέτοιο, ώστε η συμπεριφορά του να είναι σύμμετρη της τάξης αυτής. Εάν δεν υπάρχει ορατό **το αποτέλεσμα της εφαρμογής μιας αξίας στη ζωή του ανθρώπου**, τότε δεν υπάρχει κίνητρο ή ενδιαφέρον για την εφαρμογή της αξίας, γεγονός που αποτελεί ένα πρόβλημα στην εκπαίδευση γενικότερα.

Εκπαίδευση στον 21^ο αιώνα

Οφείλουμε να συνεχίσουμε τις
προσπάθειες για την επίτευξη της

παγκόσμιας:

❖ **Ευημερίας**

❖ **Ειρήνης**

❖ **Ελευθερίας**

❖ **Ισότητας**

❖ **Αξιοπρέπειας**

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ- ΣΚΕΨΕΙΣ- ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Πώς βρίσκει εφαρμογή

ο επαναπροσδιορισμός της Εκπαίδευσης

ως φορέας πολιτισμών και αξιών,

ως δημιουργία ενός περιβάλλοντος κοινωνικοποίησης και

ως συνισταμένη ενός κοινού σχεδίου για την αλλαγή του κόσμου;

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΠΟΛΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ!